

din Sokol i pučko crkveno pjevanje kao značajan doprinos poznavanju povijesti tradicijske glazbe (str. 381–396) piše o objavljenim radovima o pučkom crkvenom pjevanju kao predmet Sokolova istraživanja u kojima se nalaze specifičnosti autohtone hrvatske glazbene kulture, ali i kulture općenito, na čijim će radovima i istraživanjima mnoge generacije tražiti svoje polazište za kasnija istraživanja s antropološkim odrednicama.

Zbornik donosi kao prilog članak Vite Balića *Popis svih tiskanih skladbi u nizu Pjevajte Gospodinu pjesmu novu koji je priređivao i izdavao fra Bernardin Sokol* (str. 425–456). Riječ je o razdoblju od 1929. do 1941. godine, u kojem su nastajala glazbena izdanja fra Bernardina, što ide u prilog tomu da je bio plodan umjetnik, kompozitor i glazbenik, čiju važnost i značenje još treba otkrivati, što preko istraživanja, što preko oživljavanja tih glazbenih djela.

Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja fra Bernardina Sokola vrijedan je pokušaj da se prikaže njegov život i djelo. Zbog iznesenih stručnih i znanstvenih radova i istraživanja Zbornik postaje nezaobilazan izvor podataka u svakom daljnjem istraživanju njegova života i glazbene ostavštine — žarkog domoljuba, zanosnoga glazbenika, svećenika i franjevca, koji je u baštinu ostavio neizbrisiv trag svojeg redovničkog svjedočkog života obojena snagom i veličinom glazbe koja ima moć dotaknuti ljudski um i srce, koji će slaviti Oca nebeskoga preko djela ovog Sućuranina — fra Bernardina Sokola.

Pavle Ivić

Jeffrey A. Krames, *Voditi s poniznošću: 12 lekcija iz vodstva pape Franje*. Zagreb: Mate, 2019, 124 str.

Nakladnička kuća Mate d.o.o. marketing tehnologija iz Zagreba djeluje od 1989. godine. Objavila je blizu 300 knjiga iz područja ekonomije, marketinga, menadžmenta, financija, prava, psihologije, poslovne etike i sociologije. Taj je nakladnik povezan sa Zagrebačkom školom ekonomije i managementa (ZŠEM), koja je osnovana 2002. godine, a prije nekoliko godina proglašena je najboljom poslovnom školom u Hrvatskoj s međunarodnim utjecajem. Od osnutka na ZŠEM-u je u sklopu međunarodne razmjene sudjelovalo više od 1.700 studenata. Nakladnik Mate pokrenuo je zanimljiv izdavački niz pod naslovom *Biblioteka Gospodarska misao*. Iz područja menadžment u 21. stoljeću tiskano je u 15 godina 30 vrijednih knjiga. To su prijevodi djela uglednih svjetskih autora iz gore navedenih područja. Ovdje neka bude spomenuto nekoliko naslova: *Kako postati bolji stvaralac vrijednosti*, *Natjecanje u uslužnoj ekonomiji*, *Socijalnim kapitalom do uspjeha*, *Trening za postizanje učinkovitosti*, *Vodstvo kao služenje* i dr.

U taj niz spada i knjiga *Voditi s poniznošću: 12 lekcija iz vodstva pape Franje*, koju je napisao Jeffrey A. Krames. Taj američki autor napisao je veći broj uspješnica iz područja ekonomije i menadžmenta. Iako nije kršćanin (židovskoga je podrijetla s njemačko-poljskim korijenima, a roditelji su preživjeli holokaust), oduševljava se likom i djelovanjem pape Franje.

Neki se pitaju kako je papa Franjo, koji je velik dio svojega života proveo djelujući u predgrađu velegrada, uspio postati jednom od najpopularnijih svjetskih osoba na početku 21. stoljeća. Nije to samo zbog toga što se nalazi na čelu Katoličke crkve, nego i zbog kreposti

koja obilježava njegovu osobnost, a to je poniznost. Iz nje proizlaze i jednostavna načela koja u životu i djelovanju vode poglavara Crkve, a o njima i često govori. Njegova sposobnost da nadahnjuje svojim riječima i nastupom vrlo je uočljiva u našem vremenu. "Postoji pregršt primjera potpune poniznosti — i ljudskosti — pape Franje. Prije nego što je postao papa, Jorge Mario Bergoglio bi u gluho doba noći išao pomoći siromasi u Buenos Airesu. Sada je, kao papa, rekao nadbiskupiji da to čini za njega", piše autor u prologu knjige (str. IX) i nastavlja kako se Franjo "uvijek iznova pokazivao kao ponizan čovjek. No ne smijemo pomiješati njegov ponizan pristup s pristupom jednodimenzionalnog vode. Kao svi učinkoviti vode, on ima višestruke ciljeve." Krames napose ističe jednu rečenicu (koju i grafički odvaja od ostaloga teksta): "Uistinu, u ovom citatu pape Franje utjelovljen je njegov pogled na svijet: Kako je moguće da nije vijest kada stariji beskućnik umre od hladnoće, ali je vijest kada burza izgubi dva boda?"

Autor piše da je ovo knjiga "o papi Franji, a ne knjiga pape Franje. Ja sam stoga odgovoran za njezin sadržaj" te "predstavlja moju interpretaciju riječi i djela pape Franje (str. XVI). Krames tako pokazuje svoju korektnost, jer ne želi pripisivati poglavaru Katoličke crkve nešto što nikako ne bi odgovaralo njegovoj misli i namjeri. Pri završetku prologa otvoreno kaže: "Moj pogled na papu Franju razlikuje se od, primjerice, pogleda praktičnog člana Katoličke Crkve ili teologa; vidim ga kroz više sekularnu leću i mogu kroz tu leću otkriti mnoge principe vodstva po kojima živi ili koje propovijeda — ili oboje" (str. XVII). U zaključnom poglavlju naslovljenom *Zahvale* Krames navodi više osoba koje su mu pomogle u pisanju ove knjige. Iako se s papom nije susreo, za njega kaže: "Naposljetku, kako bih

samo mogao zaključiti ovu knjigu bez zahvale Jorgeu Mariju Bergogliju — papi Franji — koji mi je pomogao vidjeti svijet u novome svjetlu. Možda je on grešnik, ali on je grešnik koji je donio vječno svjetlo i neograničenu radost svijetu koji za time ima veliku potrebu. On je jednostavno najautentičniji voda kojeg sam imao veliku sreću promatrati" (str. 115).

Knjiga *Voditi s poniznošću* istražuje 12 načela pape Franje u vodenju Crkve i pokazuje kako ih vode i menadžeri mogu prilagoditi za radna mjesta s dojmljivim učincima. Tih 12 načela obrađeno je unutar isto toliko poglavlja. Najbolje ih je sve navesti, kako bi se već iz samih naslova uočila zanimljivost i svježina sadržaja: uvod Od *Bergolia do Franje*; 1. *Voditi s poniznošću*; 2. *Mirišite poput svojeg stada*; 3. *Tko sam ja da sudim?*; 4. *Ne mijenjajte — ponovno otkrijte*; 5. *Neka inkluzija bude prioritet*; 6. *Izbjegavajte uskogrudnost*; 7. *Odaberite pragmatizam umjesto ideologije*; 8. *Upotrijebite optiku donošenja odluka*; 9. *Vodite svoju organizaciju kao terensku bolnicu*; 10. *Živite na granici*; 11. *Suočite se s nedaćama*; 12. *Obratite pozornost na nekorisnike*. U dotična načela mogu se uključiti i sljedeće upute: nemojte se uzdizati nad svoje zaposlenike — sjednite s njima; ne sudite — nego procjenjujte; vodite brigu o ljudima — ne o lobijima; idite tamo gdje ste potrebni; najhrabriji smjer može biti najrazumniji.

Iz *Izvoru* na kraju knjige očito je nastojanje Jeffreya A. Kramesa da prouči mnoge tekstove pape Franje kao i raznih autora koji su pisali o njemu, a smatra ih važnima za obradu teme. Krames često navodi papinu pobudnicu *Evangelii gaudium*, više puta Franjinu knjigu *On Heaven and Earth*, napisanu u suautorstvu s argentinskim rabinom i prijateljem Abrahamom Skorkom, razne propovijedi i nagovore te brojne članke mnogih autora u uglednim časo-

pisima (najviše američkim). Sama obrada pojedinih poglavlja pokazuje da je autor uspio prilično dobro ući u misao poglavara Katoličke crkve. Snažno dolazi do izražaja njegovo divljenje prema onom što papa govori i piše te kako nastupa u susretu s najrazličitijim ljudima. On, naravno, pronalazi ona mjesta na temelju kojih može razviti svoju misao kao ekonomist i menadžer. U tom smislu navodi Franjine riječi: “Poslovanje je poziv, i to plemeniti poziv, ako oni koji se njime bave vide izazove većeg značenja u životu, to će osigurati da oni uistinu služe većem dobru nastojeći povećati količinu dobara u svijetu i njihovu dostupnost... Uvjeren sam u jednu stvar: velike promjene tijekom povijesti dogodile su se kad stvarnost nije promatrana iz središta, nego s periferije.” Autor nije ni svjestan da papa Franjo ovdje govori s pozicija ignacijevske duhovnosti, koju kao isusovac odlično poznaje. Sv. Ignacije, naime, uvijek ističe da se treba uključiti u onaj posao za koji se smatra da će donijeti veće plodove (*magis* — više) i gdje će utjecaj duhovnoga biti izraženiji. Osim toga, Franjo

je upućen i u one dokumente Družbe Isusove u čijoj izradi više nije sudjelovao, jer je već bio nadbiskup. Njegovo spominjanje “periferije” ima svoj temelj u jednom od dekreta 35. generalne kongregacije Družbe Isusove iz 2008. godine, gdje se ističe kako promjene u svijetu zovu isusovce na “nove granice” koje moraju obgrliti. Ta “periferija”, odnosno “nove granice” nisu shvaćene samo zemljopisno (lokalno), nego i u svakom drugom pogledu: sociološki, ekonomski, kulturološki itd.

Vrlo dobar prijevod načinio je Borina Jalšenjak, docent na Zagrebačkoj školi ekonomije i managementa, ipak s ponekim zamjerkama (primjerice naslov papine knjige *On Heaven and Earth* ispravno je prevesti s obzirom na kontekst “O nebu i zemlji” umjesto “Na nebu i zemlji”). Svakako je veoma koristan *Indeks pojmova*, koji olakšava pretragu određenih imena i stvari. Vjerujemo da će knjiga zainteresirati ne samo ekonomiste i menadžere, nego i čitatelje iz drugih područja.

Marijan Steiner